

IL-HARBA TA' NIKOL TURTORA

Fi żmien il-gwerer ta' Napuljun Bonaparti, l-Ingilterra kienet għaqdet haġna Riġmenti b'nies barranin. Xi wħud minn dawn ir-Riġmenti ġew hawn Malta biex jaġmli sehem mill-Gwarniġjon ta' din il-Gżira.

Fost dawn ir-Riġmenti, l-Ingilterra kellha wieħed imgħaqquad bl-Isqallin. Fuq hekk, lil dan tawh l-isem ta' *The Royal Sicilian*.

Dan ir-Riġment, mill-1808 sal-1816, kien jaġmel sehem mill-Gwarniġjon ta' Malta.

Castagna jgħid, fl-Istorja ta' Malta li kiteb, li r-Riġment Sqalli ngieb hawn Malta, imħabba li f'Kapri kien intilef ir-Riġment Malti taht l-isem ta' *The Royal Regiment of Malta*. Izda r-Riġment Sqalli ma ġiex Malta mħabba f'dak li qal Castagna, għax ir-Riġment Malti li semmejna kien ġie mgħaqquad mill-ewwel bil-ħsieb li jinbqat jaqdi dmiru barra minn Malta. Targa', is-Suldati tar-Riġment Malti kienu marbuta għal mhux anqas minn 10 snin. Għalhekk, ir-Riġment Sqalli ma kellux x'jaqsam mar-rebħ, jew mat-telf, tar-Riġment Malti. Ir-Riġment Sqalli ngieb Malta għal ebda haġ'ohra, ħlief, għal biex jaġmel sehem mill-Gwarniġjon ta' dawn il-Gzejjer, bħal dawk ir-Riġmenti l-ohra li ngiebu hawn sew qablu, kemm ukoll warajh.

Castagna jgħid ukoll, li r-Riġment Sqalli ġie mibgħut minn Malta wara dik l-imġieba hażina ta' dawn is-Suldati waqt l-Arblu ta' Mejju tal-1814, fil-misraħ ta' quddiem il-Palazz. Dawn l-Isqallin bis-saħħa żejda li għamli biex in-nies ta' kull darba tintefa' l-ura u tagħmel il-wisa' madwar l-Arblu ta' Mejju kienu ħtija li waqgħu l-balavostri li kien hemm għal Strada Vescovo, u magħhom tgerbu haġna nies. Mietet mara u ndarbu sewwa 32 ruħ. F'dik it-tfixkila li saret, l-Isqallin bdew jaħtfu kull ma beda jiġi għal idejhom. Izda r-Riġment Sqalli mhux tassew li minn Malta inbqat fl-1814, bħalma jrid ifisser Castagna, għax sibna, li sa Marzu tal-1816, dan ir-Riġment kien għadu hawn Malta, ikkwartierat fis-Salvatur.

Fost is-Suldati ta' dan ir-Riġment Sqalli, kien hemm wieħed jismu Nikol Turtora. Dan kien mill-Belt ta' Benevento li, f'dak iż-żmien kienet tagħmel sehem mis-Saltna ta' Napli u Sqallija.

Turtora, wara li daħal Suldat, iddejjaq billi ma satâx isib sabar fil-ħajja li kien fiha. Għalhekk kien ta' sikwit iwarrab mir-Riġment tiegħu u jmur jiġġiera maħrub 'l hemm u 'lhawn biex iderri mis-swied ta' qalb li għamlitlu r-rabta li biha kien marbut. Izda kull darba jinqabad u tiġi lilu mogħtija xi piena għall-ħtija li jkun għamel. B'dan kollu, Turtora ma nidimx. Malli jara li gietu x-xoqqa f'moxtha, kien jarga' jaħrab mill-ġdid. Fl-aħħar il-Kapijiet tiegħu ddejjqu. Għaddewh Qorti Marzjali Generali, u ġie mwahħal li jiffuċillawh fix-xagħira ta' wara l-Mall, il-Furjana.

Turtora ġie mqiegħed fil-ħabs ta' Sant'Jermu. Il-kamra li fiha ġie maqful Turtora kienet mibnija bis-saqaf ħnejja waħda. Il-bibien tagħha bi tnejn, miksijin kollha ħadid. Il-qofol tagħhom ukoll kien tal-ħadid. It-tieqa li minnha kien jidħol xi ffit tad-dawl, kienet kollha viereg tal-ħadid. Għalhekk, fejn ġie mqiegħed Turtora, kienet waħda minn dawk il-kmamar li jnehħulek kull tama ta' ħelsien. Targa', dan kollu, barra l-għases li kien hemm mad-dwar biex iħarsu l-ħati minn xi ħarba.

Kollox kien imħejji biex, fil-ġhodwa tal-10 ta' Jannar 1811, Turtora jiġi ffuċillat. Ir-Riġmenti tal-Gwarniġjon kienu mġegħla biex kollha jibagħtu xi Suldati minn tagħhom ħalli fil-ġhodu jkunu fix-xagħira ta' wara l-Mall għal waqt il-ħin tal-fuċillazzjoni.

Kien għadu bil-kemm beda jżernaq dak il-jum li kellu jkun l-aħħar għal Turtora, mita l-Provost Marshall mar fil-ħabs ta' Sant'Jermu biex jagħmillu zjara. Izda mita dan daħal fil-kamra, għalkemm il-bibien kienu kollha msaqqra, iċ-ċella kienet battala. Lil Turtora ma sabux hemm.

Mita flew il-kamra sewwa, sabu li din, fiż-żmien, kienet tinfed ma' kmamar oħra. Sabu wkoll, kif iġħid il-ġurnalett *Stenterello* tal-1849, dawn il-kelmtejn maħzuza b'gebla wara l-bieb tal-ħabs: Tortora volò (il-gamiema taret). U Turtora għasfar tassew, bħalma ħalla miktub, għax fittxewh ma' kull-imkien, u ma sabux.

Kullhadd baqa' mistagħġeb fuq il-ħarba ta' Turtora. Hadd ma basar kif dan seta' jiżloq minn ħabs ta' dik il-għamla li semmejna, u waqt li kien imdawwar bil-għases. B'da kollu, Turtora haddem deħnu u għaraf isib it-tarf għall-ħelsien tiegħu. Tassew li Turtora, waqt il-ħarba tiegħu, ġie mgħejjun minn xorti kbira li baqgħet miegħu sal-aħħar ħanina qatigh; izda din il-għajnuna kienet tistħoqqlu, l-aktar imħabba l-kbira ħila li wera biex irnexxielu jiżloq minn ħalq il-mewt, kif se'r nuru.

Fl-aħħar jum ta' qabel il-fuċillazzjoni ta' Turtora, wieħed qassis mar jagħmillu żjara fiċ-ċella tal-ħabs. Dan beda jsabbru u jhejjih biex jagħmel mewta tajba. Miegħu dam sa kemm daħal il-lejl sewwa. Mita l-qassis ħareġ, ħalla warajh, taparsi nsieh, salib żgħir tal-ħadid bi Kristu msallab li miegħu kien ħa fiċ-ċella ta' Turtora. Dana għamlu bil-fehma biex Turtora joqghod jaħseb fuq il-mewt li mħabba fina ħa l-Feddej tagħna, u b'hekk ma jara bi kbira xejn il-mewt li kienu se'r jatuh. Izda Turtora moħħu kien biss ihewden biex jara kif jagħmel u jeħles minn ħalq il-mewt. Wara li Turtora baqa' waħdu, intebaħ, li l-qassis nesa salib warajh, das-salib kien twil madwar sitt pulzieri. Mal-lemħa tas-salib, għadda malajr ħsieb minn moħħ Turtora. U dan, bla ma ħalla jaħrab żmien xejn, qabad fis is-salib tal-qassis. Bih beda jobrox it-tikħil tal-ħajt u joħroġ il-ġir mix-xquq li beda jagħmel ma' dwar ġebbla kbira. Dil-ġebbla kienet tiġi l-fuq, l-aħħar waħda taħt il-ħnejja sewwa, u kienet wiesgħa minn sitta sa tmien pulzieri. Mita dil-ġebbla kienet waslet biex tinqala' minn fejn kienet imdaħħla, Turtora firex xi ħwejjeg minn tiegħu fil-qiegħa. Dan għamlu biex, xhin jiġbed il-ġebbla minn goll-ħajt u din taqa' fl-art, ma tagħmel xejn ħoss.

(*Jissokta*)

Ġuzê Gatt.